

BIOLOGIYA FANI DARSLARIDA STANDART VA NOSTANDART TESTLARDAN FOYDALANISH VA O‘QUVCHILARNING BILIM, MALAKA VA KO‘NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH.

Abduqodirova Shohista Abdumalik qizi

2-kurs magistr

Jizzax davlat pedagogika universiteti

Annotatsiya: Biologiya darslarida standart testlardan tashqari nostandart testlardan foydalanish orqali o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini yanada rivojlantirish, ularning fanga bo‘lgan qiziqishini oshirish. Zoolgiya darslarida nostandart testlarning rasmi, juftlab yozish kabi turlaridan foydalanish.

Kalit so‘zlar: Biologiya, zoologiya darslari, standart test, nostandart test, bilim, malaka ,ko‘nikma, rasmi topshiriqlar, juftlab yozish, adaptiv test, integrativ test, mezonli-mo‘ljil olish testlar.

Turli fanlardan tuziladigan test savollari avvalo testlar muallifining ilmiy dunyoqarashini, bilim saviyasi darajasini va ruhiyatini o‘zida ifodalaydi. Testlar muallifining dunyoqarashi qanchalik keng va bilim saviyasi darajasi qanchalik yuqori bo‘lsa, uning tuzgan test savollari ham ilmiy jihatdan mukammal va uslubiy jihatdan maqsadga muvofiq bo‘ladi. Shuning uchun testlar tuzish va ulardan uslubiy maqsadda foydalanishdan avval o‘qituvchi yetarli talab darajasida ilmiy va uslubiy ma’lumotlarga ega bo‘lishi, testlarning mohiyati, vazifasi va ahamiyatini yaxshi tushunishi lozim.

Biologiyada test topshiriqlarining yalpi joriy etishdan avval, tanlangan maqsadli guruhda sinovdan o‘tkazish, olingan natijalar va baholashni obektivligi tahlil qilinishi lozim. Bunda olingan natijalar va testlarning maqsadga muvofiqligi test topshiriqlarining qiyinlik darajasi mezon bo‘yicha baholanadi. Mezon

o'rganilayotgan biologik ob'ektning xususiyatlarini o'zida to'liq aks ettirib, u talabalar tomonidan mazkur xususiyatlarni aniqlash uchun bajaradigan aqliy operatsiyalariga ko'ra:

- 1) Reproduktiv daraja;
- 2) Produktiv daraja;
- 3) Qisman-izlanish daraja;
- 4) Ijodiy (kreativ) darajada bo'lishi mumkin.

Reproduktiv darajadagi test topshiriqlari talabalar tomonidan yodda saqlangan biologik bilim, ko'nikma va malakalami tanish odatiy vaziyatda axborotlarni qayta ishlamasdan javob qaytarishni talab etadi. Bu darajada tuzilgan testlar talabalar tomonidan o'zlashtirgan bilim, ko'nikma va malakalarni aniq baholay olishlari kerak.

Standart testlar mazmunini bo'yicha reproduktiv va produktiv darajada, tarkibi jihatidan test topshirig'i savoli va to'g'ri va noto'g'ri javoblardan iborat bo'lsa, nostandart testlar o'zining mazmuni, tuzilishi va qo'llanish maqsadiga ko'ra muayyan darajada farq qiladi.

Nostandart testlar mazmuni va mohiyatiga ko'ra quyidagi guruhlariga ajratiladi:

1. Integrativ testlar;
2. Adaptiv testlar;
3. Mezonli-mo'ljal dush testlari.

Integrativ testlar integral mazmuni shakl, qiyinchilik darajasi bo'yicha o'sib boruvchi, ta'lim muassasasining bitiruvchisining tayyorgarlik darajasi haqida umumlashgan yakuniy xulosa chiqarishga imkon beradigan test topshiriqlari sanaladi.

Adaptiv testlar avtomatlashtirilgan, talabalarga nisbatan individual yondoshish imkonini beradigan, topshiriq mazmuni, bajarish tartibi, qoidasi, shu topshiriqni bajarish natijasida talabani egallashi mumkin bo'lgan bali va test natijalarini umumlashtirish bo'yicha ko'rsatmalardan iborat bo'ladi.

Adaptiv testlarning asosiy guruhini piramidall adaptiv testlar tashkil etib, qo'llanish maqsadiga ko'ra: o'rtacha og'irlikdagi, talabani tanlashiga ko'ra aralash,

topshiriqlar bankidan faqat qiyin darajali bo‘lishi mumkin.

Buning uchun pedagog-o‘qituvchi bitta mavzu ,bob, bo‘lim kurs matni bo‘yicha turli qiyinchilik darajadagi bir necha variantli test topshiriqlarini tuzish va amalda qo‘llash mahoratiga ega bo‘lishi lozim.

Mezonli-mo‘ljall olish testlari talabalarning umumiy tayyorgarlik darajasi, mazkur kursning o‘qitilish sifati, pedagogning pedagogik mahorati, ta‘lim- tarbiya jarayoni samaradorligini aniqlash maqsadida o‘tkaziladi.

Mezonli-mo‘ljall olish test sinovlari orqali talabalarning bilimlaridagi bo‘shliqlar aniqlanadi va ularni bartaraf etish yo‘llari aniqlanadi

Yuqorida qayd etilgan nostandart test topshiriqlarini biologiya ta‘limi jarayonida maqsadga muvofiq foydalanish talabalarning o‘zlashtirilgan bilim, ko‘nikma va malakalarini haqqoniy va odilona nazorat qilish va baholash imkonini beradi. Nostandart test topshiriqlarini tayyorlashda mazmun va shakl asosiy o‘rinni egallaydi.

Biologiya darslarida standart testlar har bir mavzuni oxirida hamda nazorat ishlarida savol va 4 ta variantli testlar olinadi. Bunda o‘quvchilar olgan bilimlariga tayangan holda to‘g‘ri javoblarini belgilaydilar.

Nostandart testlardan har bir dars oxirida o‘quvchilarning bilimini oshirish, mavzuni mustahkamlash uchun turli xil ko‘rinishda olinadi. Nostandart testlardan turli xil jadvallar, rasmlar orqali , juftlab yozish kabi bir qancha turlaridan foydalaniladi.

Biologiyaning botanika bo‘limida o‘simliklarni o‘rganish uchun nostandart testlarning rasmi , jadvalga solish , juftlab yozish o‘simliklarni sistemaga solish kabi turlaridan foydalanish orqali o‘quvchilarning bilim darajasini oshirish, mustahkamlash mumkin.

Biologiyaning hayvonlarga bag‘shlangan zoologiya bo‘limida rasmlar orqali hayvonlarning qismlarini o‘rganish, juftlab yozish kabi nostandart testlaridan foydalanib dars o‘tish orqali o‘quvchilarning fanga bo‘lgan qiziqishini, hayvonlarga mexrini oshirishga yordam beradi.

O‘quvchilarning ushbu, o‘quv maqsadiga erishganlik darajasini aniqlash, nazorat qilish va baholashda ular tomonidan o‘quv materialidagi flkrlami umumlashtirish, asosiy g‘oyani qayta ishlash, misollar keltirish, o‘z fikrini bayon etish va uni himoya qilish talab etiladi. Yuqorida qayd etilganidek, ushbu darajalarni standart o‘quv va test topshiriqlari vositasida aniqlab bo‘lmaydi, ularni faqat ko‘p javobli nostandart test topshiriqlari yordamida aniqlash tavsiya etiladi.

O‘quvchilarning Blum taksonomiyasi bo‘yicha bilimlami amalda qo‘llash o‘quv maqsadiga erishiiganlik darajasini nazorat qilish va baholashda foydalaniladigan nostandart test topshiriqlari ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish tamoyillari ichida nazariy a va amaliyot birligi muhim o‘rin tutadi, shuni hisobga olgan holda o‘quv maqsadlaridan talabalaming o‘ziashtirgan nazariy bilimlarini amaliyotga qo‘llash imkoniyatini yaratish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

J.Tolipova. MJ.Maxmudova, E.A.Soliyev. BIOLOGIYADAN
NOSTANDARTTESTLAR (2-qism)uslubiy ko‘rsatma NAMANGAN-2018